

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 13.2.2009
KOM(2009) 58 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET, EUROPA-PARLAMENTET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

Forslag til fælles rapport om social sikring og social integration 2009

{SEK(2009) 141}

CENTRALE BUDSKABER fra medlemsstaternes nye nationale strategirapporter, hvori de opstiller strategier til fremme af EU's fælles sociale målsætninger:

- EU kan bygge på værdier som solidaritet, der understøtter de sociale politikker, og på fremskridt med strukturreformerne for at afbøde virkningerne af den økonomiske krise og medvirke til genopretning. Det er afgørende yderligere at styrke det positive gensidige samspil med indsatsen for vækst og beskæftigelse, navnlig ved at lade sociale sikringssystemer spille deres rolle som automatiske stabilisatorer fuldt ud. For at tackle den negative indvirkning på beskæftigelsen og den sociale samhørighed skal reformer på lang sigt fastholdes, men suppleres med foranstaltninger på kort sigt med det formål at forebygge tab af arbejdspladser og sikre husstandsindkomster. Nylige strukturreformer inden for social sikring har givet resultater i form af at bringe flere i beskæftigelse, styrke incitamenterne til at arbejde og arbejdsmarkedets fleksibilitet, forlænge den erhvervsaktive periode og fremme økonomisk vækst. Den europæiske økonomiske genopretningsplan indeholder vigtige oplysninger herom.
- Den Europæiske Socialfond bør anvendes fuldt ud på en fleksibel og rettidig måde for at afbøde de sociale virkninger af krisen ved at støtte arbejdsløses hurtige tilbagevenden til arbejdsmarkedet og fokusere på de mest udsatte. Forenklet anvendelse af strukturfonde og øget samordning med socialpolitikker vil være en hjælp. Kommissionen vil jævnligt udsende en meddelelse for at overvåge sociale tendenser. Rapporter fra medlemsstaterne ville fremme udveksling af oplysninger og politiske erfaringer i Udvalget for Social Beskyttelse.
- Der er behov for at gennemføre omfattende strategier for aktiv integration, som kombinerer og skaber balance imellem foranstaltninger, der har til formål at skabe rummelige arbejdsmarkeder, adgang til ydelser af høj kvalitet og en passende mindsteindkomst. Medlemsstaternes bestræbelser på at gennemføre omfattende strategier mod børns fattigdom og sociale udstødelse, herunder adgang til kvalitetsbørnepasning til overkommelige priser, trænger til en saltvandsindsprøjtning. Der er behov for en fortsat indsats for at tackle hjemløshed, der er en meget alvorlig form for udstødelse, de forskelligartede ulemper, romaerne er udsat for, og deres risiko for social udstødelse og for at fremme social integration af vandrende arbejdstagere. Årvågenhed er påkrævet, da der kan dukke nye risikogrupper op, f.eks. de unge, og nye risici.
- Pensionssystemers tilstrækkelighed og bæredygtighed på lang sigt afhænger af fortsatte bestræbelser på at nå Lissabonmålet om 50 % beskæftigelsesfrekvens for ældre arbejdstagere selv i en periode med økonomisk afmatning. Det er vigtigt at sikre fuld dækning og overvåge pensioners tilstrækkelighed, især for kvinder og lavtlønnede. Langsigtede strategier og lovrammer har begrænset krisens indvirkning på privat pensionsindkomst for de fleste af dem, der går på pension i dag, men nogle får muligvis udbetalt mindre, end de forventede. Finansierede ordninger skal redesignes, så de bliver bedre til at tackle risiko i investerings- og udbetalingsfaserne og for at gøre dækningen bedre, således at de kan holde trit med befolkningens aldring.
- Medlemsstaterne gør en indsats for at få mere ud af pengene til sundhedspleje og bekæmpe ulighed i sundhed ved at sætte øget fokus på primær sundhedspleje, forebyggelse, sundhedsfremme, bedre samordning og rationel anvendelse af ressourcer. Disse strategier skal forfølges mere ihærdigt, i særdeleshed i tilfælde hvor sundhedssystemer får tildelt for få ressourcer. Dette medfører også, at man skal tackle potentiel underbemanding i

sundhedsvæsenet og gøre en indsats for at ansætte, uddanne, holde på og udvikle sundhedspersonale på alle niveauer.

- Medlemsstaterne gør også en indsats for at etablere og udbygge systemer til langtidspleje af høj kvalitet, skabe et solidt finansieringsgrundlag, øge samordningen af plejen og sikre tilstrækkelige menneskelige ressourcer og støtte til frivillige hjælpere.
- Den nuværende cyklus for den åbne koordinationsmetode på det sociale område varer til 2010, som er det år, hvor Lissabonstrategiens mål søges nået. Der er behov for et betydeligt engagement for at nå de aftalte mål om social sikring og social integration, hvilket det europæiske år for bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse i 2010 vil bekræfte. Fastsættelse af nationale kvantificerede mål og deres definition er fortsat et centralt ansvarsområde for medlemsstaterne, men den positive rolle, som den åbne koordinationsmetode på det sociale område spiller, kunne styrkes yderligere ved evidensbaseret national fastsættelse af mål. Der bør sættes øget fokus på kvaliteten af og kontinuiteten i at inddrage berørte parter og på at integrere sociale aspekter bl.a. gennem evaluering af sociale konsekvenser som en væsentlig del af integrerede konsekvensvurderinger.

1. INDLEDNING

Mellem 2001 og 2007 var den gennemsnitlige økonomiske vækst i EU-27 2,1 % pr. år. Beskæftigelsesfrekvensen var i 2007 vokset til 65,4 %, navnlig takket være højere beskæftigelse blandt kvinder og ældre arbejdstagere. Nye job medvirkede til, at andelen af husholdninger uden job dalede fra 10,2 % i 2005 til 9,3 % i 2007, men kom kun marginalt børnefamilier uden job til gode. De nyeste tal viser, at 16 % af EU's befolkning stadig lever med risikoen for fattigdom. Det bedste værn mod fattigdom er et godt job, men fattigdom hos 8 % af arbejdstagerne viser, at det ikke er alle job, som giver den sikkerhed. Samtidig viser tal, at i en række medlemsstater forbedrede høj vækst de fattiges absolutte levestandarder, mens deres relative situation forbedredes eller forblev den samme.

De økonomiske udsigter har ændret sig grundlæggende. Skønt arbejdsmarkedene har udvist fleksibilitet i de fleste medlemsstater, er arbejdsløsheden vokset betydeligt i nogle af dem, og der er udsigt til yderligere tab af arbejdspladser forude.

På den baggrund er socialpolitikens bidrag afgørende. Hensigtsmæssige socialpolitikker vil ikke blot begrænse den negative sociale indvirkning på de mest udsatte, men også afbøde virkningen af krisen på økonomien som helhed. Social sikring er et betydeligt konjunkturudlignende og automatisk stabiliserende element i de offentlige udgifter. Velfungerende systemer i en ramme af fortsatte bæredygtighedsforøgende reformer kan medvirke til at stabilisere den samlede efterspørgsel, understøtte forbrugernes tillid og bidrage til jobskabelse.

Krisens hårdest ramte ofre bliver de husholdninger, hvor forsørgerne er dårligt stillet på arbejdsmarkedet og i samfundet. Deraf behovet for sociale sikkerhedsnet, der er tætmaskede nok til at forhindre folk i at falde igennem og effektive nok til at sende dem tilbage til aktiv arbejdsmarkeds- og social deltagelse.

Passende **flexicurity**foranstaltninger vil benytte aktive arbejdsmarkedspolitikker til at lette overgange, undgå, at folk bliver langtidsledige, undgå at bruge førtidspensionering til at

regulere udbuddet af arbejdskraft, udbygge kvalifikationer og sikre overgangsperioder. Der er behov for omfattende **aktive integrations**foranstaltninger for at tackle situationen for dem, der er længst væk fra arbejdsmarkedet.

Det betyder også i givet fald at tilpasse ydelser for at **sikre passende støtte til modtagerne**. Medlemsstaterne gør allerede en indsats for at bevare minimumsydelsers og grundpensioners købekraft. Recessionens alvorlige karakter medfører et behov for **nøjere overvågning af de sociale konsekvenser**.

Det meste af pensionsindkomsten for folk, der går på pension i dag, hidrører fra lovpligtige pensioner, som finansieres af nuværende bidrag. I et par lande er indkomsten fra finansierede private pensioner betydelig. Da pensionskasser investerer en del af deres beholdninger i aktier, er de blevet berørt af det drastiske fald på de finansielle markeder. Langsigtede strategier, lovrammer og indsats fra myndighedernes side har medvirket til at begrænse virkningerne for de fleste af dem, der går på pension i dag. Finansierede ordninger skal ikke desto mindre redesignes for at sikre, at de er tilstrækkelige og bæredygtige.

Effektive **sundhedsydelse**r og **forebyggende sundhedsydelse**r er af særlig betydning under en økonomisk afmatning, når indkomsten daler og arbejdsløsheden vokser, men der er en betydelig risiko for, at investeringer i sundhedsydelse og langtidspleje vil blive ramt. Det kan forventes, at planerne om at modernisere og udvikle lokale sundhedsydelse og langtidspleje udsættes. Sådanne forsinkelser ville være meget uvelkomne i lande, hvis sundhedssektorer er meget uligeligt fordelt over det nationale territorium og får tildelt for få ressourcer.

Adskillige medlemsstater har bestræbt sig på at inddrage berørte parter og i et vist omfang borgerne i forberedelsen af fornyede strategier. Lokale og regionale myndigheder inddrages i stigende grad, men der skal gøres en yderligere indsats. Kønsaspekter inddrages i højere grad end tidligere, men dette kunne ske mere konsekvent. Der er en række eksempler på god praksis inden for rådgivning, f.eks. bestræbelser på at sikre en interaktiv tovejsdialog og give feedback på resultaterne. Visse lande har givet et generelt tilsagn om at bibeholde inddragelse af berørte parter på alle trin i den politiske proces og gennem hele rapporteringscyklussen. De deltagende organer på de forskellige niveauer kunne bidrage til at overvåge sociale strukturreformer og dermed fremme muligheder, adgang og solidaritet i den nuværende krise. Politiske prioriteter understøttes i stigende grad af kvantificerede mål. Hvis de bygger på grundige analyser, tilstrækkelige ressourcer og klare politiske forpligtelser, kan de føre til resultater på bestemte politiske områder.

2. BEKÆMPELSE AF FATTIGDOM OG SOCIAL UDSØDELSE

Børn har en højere fattigdomsrisiko - 19 % i EU-27 - end befolkningen som helhed. Dette er ikke blevet bedre siden 2000. Fokus på **børnefattigdom** i den åbne koordinationsmetode i 2007 medvirkede til at uddybe den fælles forståelse af determinanterne for børnefattigdom i det enkelte land. Herved kom behovet for omfattende strategier for tilstrækkelig og veludformet indkomststøtte, gode jobmuligheder for forældrene og ydelse af nødvendige tjenester frem.

De fleste af de medlemsstater, som prioriterede spørgsmålet i 2006 som reaktion på Det Europæiske Råds opfordring til resolut indsats, planlægger nu at styrke deres strategier og følge en mere flerstrengt og integreret tilgang. Mange har integreret børnefattigdom på områder som f.eks. mindsteindkomst og mindsteløn, forening af arbejde og familieliv og

familievenlige tjenester. Der er behov for fortsatte bestræbelser, navnlig for at sikre adgang til kvalitetsbørnepasning til overkommelige priser. 22 medlemsstater har ud fra et udbygget dokumentationsgrundlag opstillet mål i forbindelse med børnefattigdom, heraf har 16 anvendt EU-godkendte indikatorer. Nogle få har også opstillet delmål for deres særlige udfordringer (husholdninger uden job, mest udsatte familier, fattigdomsintensitet, børnepasning).

Romaer er udsat for forskelligartede ulemper og hører til de mest udstødte i europæiske samfund. I de nye rapporter har medlemsstater med en romaminoritet af en vis størrelse udbygget deres dækning af spørgsmålet, og der er i almindelighed en bedre anerkendelse af den udfordring, som ligger heri. Den indsats, der er gjort eller planlagt, fokuserer navnlig på desegregering, adgang til beskæftigelse, tackling af uddannelsesmæssigt dårligt stillede og øget adgang til basisfaciliteter som f.eks. boliger og sundhedspleje. I de fleste lande mangler der imidlertid stadig en omfattende politisk ramme også på grund af manglende adgang til oplysninger, og af, at der er et utilstrækkeligt videngrundlag.

De nye nationale strategirapporter bekræfter, at **integrering af vandrende arbejdstagere** er blevet prioriteret i 2006. Medlemsstaterne anvender i stigende omfang en holistisk tilgang og fokuserer mere på at inddrage både vandrende arbejdstagere og værtssamfundet i processen, og en række af dem forsøger at skabe synergieffekter mellem politikker for social inddragelse og foranstaltninger til bekæmpelse af forskelsbehandling.

Integrering af **handicappede** fortsætter, men inddragelse af handicapaspektet er kun sket i begrænset omfang, og i de nationale strategirapporter omtales gennemførelsen af FN-konventionen om handicappedes rettigheder knap nok, skønt ratifikationen er på vej. Det er beskæftigelsesaktivering, fjernelse af hindringer for uddannelse og livslang læring og strengere betingelser generelt, som dominerer, snarere end fjernelse af strukturelle hindringer for fuld deltagelse.

Som i de nationale strategirapporter for 2006 har de fleste medlemsstater **aktiv integration** blandt deres prioriteter. I de fleste tilfælde tackles rummelige arbejdsmarkeder, adgang til tjenester af god kvalitet og passende indkomster særskilt, hvorimod de fleste dårligt stillede er udsat for mange ulemper, og integrerede løsninger derfor er afgørende. En række lande har taget skridt til at sikre, at mindsteindkomsters købekraft fastholdes. Det er fortsat væsentligt at etablere bedre forbindelser mellem arbejdsløshedsunderstøttelse og støtte på arbejdspladsen for at skabe de rette incitamenter og samtidig sikre passende indkomststøtte og forebygge fattigdom blandt beskæftigede. Der er behov for samordnede sociale og beskæftigelsesmæssige tjenester for at tackle hindringer for fuld og varig deltagelse i samfundsliv og arbejdsmarked. Derfor skal der lægges mere vægt på at fremme samspillet mellem de tre områder og sikre, at de hver især tilgodeses.

Det bedste værn mod fattigdom og social udstødelse er et godt job for dem, der kan arbejde. Der skal sikres passende indkomststøtte og deltagelse i samfundslivet for dem, for hvem arbejde ikke er en reel mulighed. De foranstaltninger, der er blevet iværksat i mange medlemsstater, og som fremmer fastholdelse af job eller hurtig tilbagevenden til beskæftigelse og omstillingsevne ved at skabe mulighed for at erhverve eller udbygge kvalifikationer og udarbejde personlige handlingsplaner for adgang til arbejdsmarkedet, er særlig relevante. Der bør lægges vægt på at fremme jobmuligheder for de mest udsatte, herunder i den sociale økonomi. De fleste nationale strategirapporter afspejler betydningen af adgang til ydelser af høj kvalitet for at tackle de sociale hindringer for bæredygtig integration af borgerne.

Hjemløshed er en af de mest alvorlige former for udstødelse, og en øget indsats i visse medlemsstater skal udvides til at omfatte et bedre udbud af **boliger** til overkommelige priser. Omfattende, flerstrengede strategier har til formål at tackle forskellige former for hjemløshed særskilt, hvorimod en anden tilgang fokuserer på foranstaltninger, der indgår i en bredere politisk sammenhæng, f.eks. vedrørende boliger, beskæftigelse og sundhed. Der er stor interesse for socialt boligbyggeri, hvor man kan kombinere målet om at bo for sig selv med skræddersyet social støtte. En række lande har opstillet mål om at nedbringe hjemløshed eller udbygge støtteforanstaltninger. Manglende pålidelige oplysninger hæmmer stadig bestræbelserne på at fastlægge og overvåge effektive politikker. Det er afgørende at fremme finansiel integration for at forebygge hjemløshed, navnlig i den nuværende situation; der må sikres støtte og rådgivning til folk, som står over for udsættelse eller overtagelse.

Ulighed i sundhed består fortsat mellem forskellige samfundsøkonomiske grupper, og der er en tendens i medlemsstaterne til at supplere generelle tiltag med foranstaltninger rettet mod de mest udsatte. I en række nationale strategirapporter indgår politikker på tværs af sektorer, som dækker både forebyggelse og sundhedsfremme og mobiliserer en bred vifte af ydelser, bl.a. inden for uddannelse, boliger og beskæftigelse. De vigtigste politiske retningslinjer er: udbygning af primære og forebyggende sundhedsydelser, fjernelse af hindringer for adgang og tackling af situationen i ugunstigt stillede områder.

I de fleste nationale strategirapporter fremhæves betydningen af **uddannelse**, men kun i nogle af dem integreres uddannelse i en omfattende langsigtet strategi for at forebygge og tackle social udstødelse. Førskoleundervisning betragtes som afgørende både som et nøgleelement til at udjævne samfundsøkonomiske ulemper og som et middel til at fremme foreningen af arbejde/familieliv. Landene fokuserer i deres bestræbelser også på at sikre en høj kvalitetsstandard i alle skoler, bekæmpe skolefrafald, give øget adgang til uddannelse for særlige grupper og indføre foranstaltninger til at validere tidligere uddannelse.

I enhver strategi mod fattigdom er det af afgørende betydning at tackle **finansiel udstødelse**; krisen gør dette spørgsmål så meget desto mere aktuelt. Visse medlemsstater rapporterer om overordnede politikker, mens en prioriterer at tackle overdreven gældsætning. Det er gældsrådgivning, der omtales mest, af og til for målgrupper eller med fokus på tidlig afdækning. I visse lande gives mikrokreditter til folk, som ikke kan få adgang til det almindelige kreditmarked. Finansiel integration er en forudsætning for bæredygtig adgang til boligmarkedet.

3. TILSTRÆKKELIGE OG BÆREDYGTIGE PENSIONER

I de sidste ti år har medlemsstaterne redesignet deres pensionssystemer, så de er bedre i stand til at levere tilstrækkelige og bæredygtige pensioner. I de nationale strategirapporter for 2008 rapporterer landene om større fremskridt i retning af at levere tilstrækkelige pensioner, uden at det går ud over finansiel bæredygtighed og incitamentet til at arbejde. De nye økonomiske udsigter vil gøre den fornødne balancegang til en endnu større udfordring.

Som svar på levetidsforlængelsen har reformen af pensionssystemer haft til formål at øge ældre arbejdstageres beskæftigelsesfrekvens og nedbringe den økonomiske ældrebyrde, så de offentlige finansers bæredygtighed ikke bringes i fare. Dette førte især til et fald i pensionstilsagnene og til bestemmelser, som gør det muligt for arbejdstagere at kompensere herfor ved at forlænge deres arbejdsliv. En opretholdelse af balancen imellem at bidrage til pensionsordninger og at være på pension bygger på, at flere arbejder mere og længere. Dette

vil medføre, at startalderen sænkes, at man undgår lange karriereafbrydelser, og at den faktiske pensionsalder sættes op. Samtidig lægges der øget vægt på at sikre, at alle beskæftigelsesperioder er dækket.

Ældre arbejdstageres beskæftigelsesfrekvens er vokset de sidste ti år, og 11 lande opfylder nu Lissabonmålet om 50 % beskæftigelse for ældre arbejdstagere i 2010. I betragtning af stigningen i den forventede levetid vil der blive behov for højere beskæftigelsesfrekvenser på mellemlang sigt. Den normale arbejdsdygtige alder må sættes op, og rapporterne viser, at medlemsstaterne er begyndt på at **sætte pensionsalderen op** i lovbestemte ordninger. Mulighederne for at **forlade arbejdsmarkedet tidligere** og incitamenterne til at gå på førtidspension falder bort. Det er vigtige signaler til arbejdsgivere og arbejdstagere om at forbedre deres praksis med hensyn til at håndtere aldersproblematikken og udsætte pensionen. Den nuværende økonomiske afmatning vil teste bæredygtigheden af disse resultater. Der bør gøres en yderligere indsats for at holde ældre arbejdstagere i beskæftigelse, herunder gøre fuld brug af aktive arbejdsmarkedspolitikker. Det bliver af afgørende betydning at undgå, at den reelle pensionsalder begynder at falde, fordi man igen begynder at benytte mulighederne for at forlade arbejdsmarkedet tidligere for at tackle den voksende arbejdsløshed.

De nuværende økonomiske udsigter fremhæver behovet for at sikre, at arbejdstagere, der i perioder er arbejdsløse, er dækket af pensionssystemerne i tilstrækkelig grad. I redesignede systemer **kan karriereafbrydelser reducere tilstrækkeligheden betydeligt**, og overvågning af pensioners udvikling er vigtig for dem, der har vanskeligt ved at opfylde de nye betingelser for at komme i betragtning, bl.a. lavtlønnede og arbejdstagere med karriereafbrydelser, hvoriblandt kvinder er overrepræsenterede.

Arbejdet i forbindelse med den åbne koordinationsmetode i 2008 koncentrerer sig om private pensionsordninger. En række medlemsstater har iværksat foranstaltninger til at sikre finansierede pensioner, som vedrører dækning og bidrag, omkostningsniveau, etablering af en lovramme for renteforsikringer (risiko forbundet med høj alder) og investeringer (finansiell risiko). Det fremgår med al ønskelig tydelighed, at der i frivillige ordninger er en stærk samfundsøkonomisk hældning i dæknings- og bidragsniveauer. Hvis private ordninger udgør en væsentlig kilde til kommende pensionsindkomst, skal dæknings- og bidragsniveauerne fastsættes i henhold hertil.

Den måde, **udbetalingsfasen** i finansierede ordninger i øjeblikket foregår på, giver muligvis utilstrækkelig beskyttelse mod risiko forbundet med høj alder, volatilitet og inflation. Renteforsikringer er den mest sikre måde at tilvejebringe en pensionsindkomst på. Ændringer i porteføljestrukturen hen imod pensionstidspunktet (life-styling) kan yde en vis beskyttelse mod kapitalværdiers volatilitet. Velfungerende overvågningsorganer og effektive finansielle lovrammer er afgørende. Skift til pensioner fra flere kilder, der medfører komplekse beslutninger, kræver, at medlemmerne af ordningen har adgang til uvildig information og økonomisk tillæring på et vist niveau.

Medlemsstaterne er i færd med at ændre deres bestemmelser om mindsteindkomst til ældre for at hæve ydelserne og lette adgangen. Da ydelserne normalt er pristalsreguleret, må de relative indkomster formodes at være sakket bagud i løbet af de seneste års vækst. Dog er udhulningen i de fleste tilfælde væsentlig mindre, end man kunne forvente. De fleste medlemsstater har opjusteret mindstepensioner og mindsteydelser.

Medlemsstaterne anvender følgende nationale mål på pensionsområdet: ældre arbejdstageres beskæftigelsesfrekvens (selv over EU's målsætning), den faktiske pensionsalder,

bidragssatser, den teoretiske kompensationsgrad og ældres fattigdomsprocent. Derfor skal modernisering af pensioner følge langsigtede strategier i overensstemmelse med de aftalte målsætninger.

4. SUNDHEDSPLEJE OG LANGTIDSPLEJE

Stort set alle rapporter for 2008-2010 bygger på de foregående nationale sundhedsplaner for 2006. Medlemsstaterne fremfører det argument, at væsentlige politikker, der bidrager til sundhed og længere arbejdsliv, omfatter effektive sundhedspolitikker på arbejdspladsen, sundhedsfremme, sygdomsforebyggelse, behandling og revalidering. Endvidere er der behov for større sammenhæng imellem politikker på områder som økonomi, uddannelse, beskæftigelse, miljø og sociale forhold.

Der forekommer stadig ulighed i sundhedstilstand og i forventet levetid mellem forskellige samfundsøkonomiske grupper og forskellige regioner. Der foreligger tilstrækkelige beviser for en klar sammenhæng imellem dårligt helbred og fattigdom, arbejdsløshed og lavt uddannelsesniveau. I mange nationale strategirapporter erkendes det, at social ulighed i sundhed er en hindring for folks livschancer. I en række af dem præsenteres politikker på tværs af sektorer, som dækker både sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse og mobiliserer en bred vifte af ydelser, bl.a. inden for uddannelse, boliger og beskæftigelse. De vigtigste politikker har til formål at forbedre primære og forebyggende sundhedsydelser, fjerne finansielle, organisatoriske, informative og andre hindringer for adgang og tackle situationen i dårligt stillede områder.

Alle lande opfatter faktisk en forbedring af de **primære sundhedsydelser** som et middel til at forbedre adgangen, sikre samordningen af behandling og bidrage til bæredygtighed, så meget desto mere, når midlerne er begrænsede. I mange lande er der imidlertid fortsat mangel på praktiserende læger og sygeplejersker, og befolkningens aldring gør denne mangel mere akut. Det er vanskeligt at se, hvordan ambitionen om at forbedre primære sundhedsydelser kan opfyldes uden en egentlig politik for primære sundhedsydelser, der omfatter foranstaltninger til sikring af tilstrækkeligt mange motiverede fagfolk inden for sundhedsvæsenet.

Sundhedsfremme og sygdomsforebyggelse prioriteres generelt som en måde til at forbedre sundhed og funktionsevne på og derved nedbringe behovet for behandling og øge bæredygtigheden. Medlemsstaterne erkender, at kampagnerne kunne være mere effektive, og foreslår, at de gøres mere lokale og målrettede. Ikke desto mindre lægger sundhedspleje/behandling, i særdeleshed hospitalsudgifter, beslag på størstedelen af de afsatte midler, og mange lande overfører stadig ekstra midler til denne sektor. Fremme og forebyggelse indtager en relativt beskedent plads på budgettet i forhold til de mål, der forventes nået.

Medlemsstaterne fortsætter deres bestræbelser på at øge **produktiviteten og effektiviteten** ved at rationalisere omkostningerne og indføre omkostningsdeling. En række lande har øget privatiseringen. Om sådanne reformer fremmer kvalitet og produktivitet afhænger af incitamenterne, bl.a. af hvilken type kontrakter der er indgået med forsikringsfonde. På nationalt plan afhænger et vellykket udfald af den institutionelle kapacitet til at overvåge, regulere og sikre risikoudligning og påpege, hvad det private og det offentlige kan gøre bedre. Private og offentlige ydelser skal også samordnes for at skabe synergieffekter og undgå dobbeltarbejde.

Det fremgår af de nationale rapporter, at der blandt medlemsstaterne er en voksende bevidsthed om **kvalitet**sspørgsmål, og heri præsenteres en række initiativer med det formål at forsyne borgerne med sikker forebyggende pleje og behandling af god kvalitet, som f.eks. udarbejdelse og gennemførelse af kvalitetsstandarder eller kliniske retningslinjer på grundlag af evidensbaseret medicin eller sundhedsteknologivurdering. Det er imidlertid kun nogle få lande, som har gjort patientsikkerhed, der er en af hovedhjørnesteenene i kvalitet, til nøgleprioritet og opstillet hensigtsmæssige strukturer og systemer. Der er tale om en stor spredning, hvor visse medlemsstater er kommet langt i gennemførelsen af kvalitets- og sikkerhedsstrategier og i en patientorienteret tilgang, og hvor andre kun lige har taget hul på processen. Disse uligheder kan forklares ved de begrænsede midler, der afsættes til sundhedspleje, og den utilstrækkelige bevidsthed omkring de langsigtede fordele, som kvalitetssundhedspleje kan medføre. En række lande ser større valgmuligheder for patienterne som et patientorienteret aspekt, hvorimod det ikke erkendes, at frit valg medfører øgede udgifter til behandling.

Behandlingssamordning er stadig aktuel. Medlemsstaterne har gjort fremskridt i retning af en integreret tilgang til håndteringen af en række kroniske sygdomme, men der skal fortsat gøres en indsats for at forbedre samordningen mellem forskellige administrative niveauer, mellem forskellige former for lægebehandling, mellem sundheds- og socialvæsenet, mellem offentlige ydelser og private ydelser og mellem den offentlige sektor og den tredje sektor. Det gælder så meget desto mere for langtidspleje.

De nationale strategirapporter bekræfter forpligtelsen til at sikre universel adgang til langtidspleje af høj kvalitet til overkommelige priser. Ikke desto mindre skal der stadig findes en bæredygtig kombination af finansieringsmuligheder i mange lande, og derfor er andelen af private finansieringskilder relativt høj. Det kan være privat sygesikringsdækning (ofte som supplement eller for højindkomstgrupper) eller private husholdningers betalinger (enten samfinansiering af ydelser fra det offentlige og/eller penge op af lommen, som man kun i begrænset omfang eller slet ikke får refunderet).

Plejeafhængige mennesker foretrækker langtidspleje i hjemlige eller lokale omgivelser snarere end institutionel pleje, men i mange lande tegner institutionel pleje sig stadig for mere end halvdelen af de offentlige udgifter. Endvidere er der udbredt enighed om behovet for at tackle den forventede mangel på arbejdskraft i langtidsplejesektoren (formel pleje) og finde metoder til at støtte hjælpere fra familien eller andre frivillige hjælpere. Det er fortsat en udfordring at ansætte, omskole, uddanne og fastholde arbejdstagere inden for langtidspleje på en hensigtsmæssig måde.

Denne analyse uddybes yderligere i landeprofilerne og støttedokumenterne i bilagene.